

Wstęp

Interakcja społeczna jest trwałą cechą wszystkich społeczeństw i jednocześnie stanowi istotę życia społecznego. Myśląc o interakcji społecznej należy przywołać wzajemne oddziaływanie ludzi na siebie, czyli wzajemny wpływ i modyfikację zachowań w odpowiedzi na zachowania pozostałych. Trudno zatem przecenić znaczenie porozumiewania się w badaniach procesów społecznych. Jest to bowiem środek, dzięki któremu osoby wzajemnie na siebie wpływają, co sprawia, że porozumiewanie się jest rzeczywistym elementem życia społecznego i umożliwia interakcję.

Interakcja społeczna nie zachodzi całkowicie przypadkowo, lecz jest w znacznej mierze konsekwencją pewnego istniejącego związku między jednostkami. Owe związki mogą być wbudowane w statusy społeczne ludzi i odgrywane przez nich role, stanowiące strukturę stosunków społecznych. Interakcja społeczna może przyczynić się do powstania nowych związków społecznych i spowodować tworzenie sieci relacji społecznych. Sieci te składają się ze związków o różnym stopniu zażyłości. Niektóre relacje są bliskie i znaczące, inne mniej ważne, opierające się na więzach powierzchownych.

Badania nad interakcją społeczną koncentrują się na ludzkich działaniach związanych z codziennym życiem. Wielu socjologów traktuje interakcje jako centralny fenomen życia społecznego, co sprawia, że socjologia jest określana jako nauka o interakcjach społecznych.

Interakcyjny model społeczeństwa pojawił się w niemieckiej socjologii humanistycznej na przełomie XIX i XX wieku za sprawą Ferdinanda Tönniesa, Georga Simmla i Maxa Webera, którzy zakwestionowali pozytywistyczną wizję społeczeństwa, jednocześnie uznając oddziaływania wzajemne (interakcje) za podstawowy składnik życia społecznego. Tym samym interakcja pojawiła się, jako znacząca kategoria w czterech głównych ujęciach teoretycznych:

interakcjonizmu symbolicznego, ujęciu dramaturgicznym, etnometodologii i wymiany społecznej. Interakcjonizm symboliczny opiera się na założeniu, że interakcja jest podstawowym procesem społecznym i odbywa się poprzez symbole o ustalonym znaczeniu, a owo znaczenie powstaje dzięki interakcji międzyludzkiej. Choć interakcjonizm symboliczny pozostaje pod wpływem Maxa Webera, to należy również wskazać na znaczenie systemu poglądów filozofa społecznego George'a Herberta Meada. Ujęcie dramaturgiczne wiąże się z twórczością amerykańskiego socjologa Ervinga Goffmana i polega na analizie interakcji z wykorzystaniem analogii codziennego życia społecznego do teatru, w którym ludzie koncentrują się w swoich działaniach przede wszystkim na dążeniu do wywołania określonego wrażenia na partnerach czy audytorach. Temu podejściu towarzyszy założenie, że jednostki odgrywają różne role w zależności od sytuacji. Etnometodolodzy z kolei badają sposób tworzenia i rozprzestrzeniania się znaczeń społecznych. Etnometodologia przypomina, by nie uznawać za pewnik wizji uporządkowanego świata społecznego. Teoria ta wiele zawdzięcza pracom Alfreda Schutza i Harolda Garfinkela. W teorii wymiany, przedstawionej przez George'a Homansa, opartej częściowo na ekonomii i psychologii behawioralnej, życie społeczne jest procesem handlu i negocjacji, a interakcja odbywa się na podstawie analizy kosztów i korzyści. Jeśli korzyści wynikające z interakcji przewyższają wysiłek niezbędny do jej utrzymania, interakcja będzie trwała, jeśli nie, zostanie zakończona.

Mimo różnych założeń jedno pozostaje wspólne: rezygnacja z obrazu społeczeństwa jako autonomicznej i zewnętrznej w stosunku do działań i zachowań ludzi całości na rzecz wizji społeczeństwa jako sieci spotkań i powiązań międzyludzkich.

Interakcje społeczne stanowią również przedmiot zainteresowania psychologii społecznej, która bywa określana jako dyscyplina zajmująca się dziedziną stosunków międzyosobowych. W praktycznym wymiarze pozyskana wiedza wykorzystywana jest do treningu umiejętności społecznych.

Problematykę interakcji podejmują różne orientacje teoretyczne, z których każda, w oparciu o preferencje, kieruje uwagę na inne aspekty procesów interakcyjnych i inaczej rozumie samo pojęcie interakcji. Niezależnie od przyjętej definicji pojęcia interakcji, niepodważalne jest jej znaczenie dla rozważań o sporcie, czy szerzej, o kulturze fizycznej. Analizując sport w kontekście interakcji można dostrzec, że jego podstawowymi składowymi nie są jednostki czy zbiorowości, a właśnie interakcje społeczne, przybierające sieci wzajemnych oddziaływań. Interakcja pomiędzy uczestnikami rywalizacji sportowej stanowi istotny fragment kultury sportowej. Szczególne zaś interakcje łączą sportowców z nauczycielami sportu – trenerami, szkoleniowcami.

Pojęcie interakcji uznawane jest za jedno z ważniejszych, a może i niezbędnych do opisanego, wyjaśnienia i zrozumienia zjawisk i procesów obecnych w tym fragmencie życia społecznego, jakim jest kultura fizyczna, którą konstytuują takie instytucjonalne segmenty jak wychowanie fizyczne, rekreacja ruchowa, sport, rehabilitacja ruchowa i turystyka.

W pracy zostały ukazane wieloaspektowe związki występujące między kulturą fizyczną a interakcją społeczną. Monografia składa się z 28 rozdziałów podzielonych na dwie zasadnicze części. W pierwszej z nich zawarto relacje między kulturą fizyczną a interakcją społeczną z perspektywy socjologicznej, filozoficznej i antropologii kulturowej, w drugiej – z pedagogicznej, psychologicznej, historycznej i prawnej. W prezentowanej pracy znalazły się zarówno rozdziały o charakterze teoretycznym i rozważania normatywne (Cynarski, Czekalski, Dziubiński, Gracz, Krawczyk, Lipiec, Nowocien, Pawluczki), jak również prace stanowiące analizę przypadku – influencję pozytywną Marka Kamińskiego (Okupnik), pedagogiczną analizę organizacji TG „Sokół” (Barlak, Skut), a także historię KS Warszawianka w okresie międzywojennym (Potrzuski). W opracowaniu znajdziemy także opis kulturowych sposobów obrazowania ciała (Mosz), rekonstrukcję procesu stawania się sportowcem przez osoby niepełnosprawne w oparciu o koncepcję symbolicznego interakcjonizmu (Niedbalski), międzynarodowe porównanie sportowych kultur organizacyjnych (Lenartowicz). Ukazana została także perspektywa lingwistyczna w rozważaniach nad werbalnymi interakcjami społecznymi w kulturze fizycznej (Murrmann) oraz dyskusja na temat społecznego i sportowego statusu e-sportu (Jasny). Ponadto poruszono problematykę kibicowania i ruchu kibicowskiego z perspektywy socjologicznej i filozoficznej (Foszczyńska, Mazurkiewicz, Sahaj) oraz problematykę związaną z interakcją w wychowaniu fizycznym (Męka, Tomecka). Została także przedstawiona analiza dotycząca relacji między systemem prawnym a interakcjami społecznymi, która w pełni odnosi się do tego fragmentu życia społecznego i kultury, jakim jest sport (Tomaszuk, Wach). Nie zabrakło opisu ruchu turystycznego rozpatrywanego w kontekście interakcji jako uznawania wzajemnych oddziaływań międzyludzkich za podstawowy składnik życia społecznego (Rozmiarek, Różycki), a także wskazania istotności terenów sportu i rekreacji dla wzmocnienia interakcji społecznych (Ostrowska-Tryzno, Pawlikowska-Piechotka). Dokonano również analizy olimpizmu w pedagogice społecznej i działalności Pierre’a de Coubertina w oparciu o ujęcie dramaturgiczne interakcji (Zuchora, Kałamacka).

Wszystkim autorom dziękujemy i wyrażamy wdzięczność za przygotowanie rozdziałów do monografii. Wierzymy, że okaże się ona cennym głosem w naukowej debacie na temat kultury fizycznej we współczesnym świecie.

Podziękowania kierujemy również pod adresem donatorów i współorganizatorów niniejszego przedsięwzięcia wydawniczego. Serdecznie dziękujemy za obdarzenie nas zaufaniem. W sposób szczególny dziękujemy Ministerstwu Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Spółce Ostróda Yacht, Spółce Polskie Mięso i Wędliny Łukosz oraz LOTTO.

Zbigniew Dziubiński i Zuzanna Mazur